

ENERJİ KRİZİ VE ALMAN YEŞİLLER'DEN “U DÖNÜŞÜ”

Cem Dalaman, 2022/23 Mercator-İPM Araştırmacısı

Almanya, bundan kısa bir süre önce sancılı tartışmaların ardından nükleer enerjiden çıkış planından geri adım attı. Enerji konusunda Avrupa Birliği'nin diğer ülkelerine, özellikle de Fransa'ya kıyasla büyük ölçüde Rusya'ya bağlı olan ülke, Rusya lideri Vladimir Putin'in Kuzey Akım 1 ve 2 doğal gaz boru hattı üzerinden gaz akışını durdurma kararının ardından enerji politikalarını yeniden belirlemek zorunda kaldı. Kömürden kaçışta Avrupa'da başı çekme sözü veren Alman hükümeti önce bu politikasından geri adım attı ve atıl durumdaki kömür santrallerinin yeniden çalıştırılmasına izin verdi, kömürden elektrik üretim kapasitesini iki yıl süreyle 10 gigawatt'a kadar artırma kararını açıkladı. Halbuki 2021 seçimleri sonrası iş başına gelen sosyal demokrat SPD, liberal FDP ve Yeşiller'den oluşan üç ortaklı hükümet, kapatılan kömür santrallerinin bir daha açılmaması ve doğalgazdan daha yüksek karbon emisyonuna neden olan kömürün kullanımını en geç 2030'a kadar sıfırlanması hedefinde uzlaşmıştı. Daha da büyük yankı uyandıran karar ise kuşkusuz, Başbakan Olaf Scholz'un, ülkede faaliyeti sonlandırılmamış son üç nükleer santralin 15 Nisan 2023'e kadar çalıştırılması talimatı oldu. Bundan önceki Angela Merkel hükümeti, 2011 yılında Japonya'daki Fukushima nükleer felaketinin ardından nükleer enerjiyi tamamen bırakma yönünde karar almış, ülkedeki 6 santraldan 3'ü kapatılmıştı. Diğer üçünün ise 31 Aralık 2022'de kapatılması yasal olarak kararlaştırılmıştı. Şu anda görev başındaki Olaf Scholz hükümetinin koalisyon sözleşmesinde, “nükleer santrallarda üretim süresinin uzatılması kesinlikle söz konusu olmayacaktır” satırları yer almıştı. Almanya'nın elektrik ihtiyacının yüzde 6'sını karşılayan söz konusu santrallerin açık kalması kararı Alman siyasetinde çok az karşılaşılan bir mekanizmaya da neden oldu. Şimdiye dek bir kez kullanılan bir uygulamayı devreye sokan Başbakan Olaf Scholz, bakanlara “Başbakanlık talimatı” göndererek, santrallerin

açık tutulmasına karar verdiğini ve diğer bakanların bu karara uyması gerektiğini bildirdi. Hükümet ortağı Yeşiller son üç nükleer santraldan ikisinin 15 Nisan 2023'e kadar enerji üretimine devam etmesini önermiş, FDP ise enerji krizi yaşanan bir dönemde nükleer santrallerin kapatılmasının yanlış bir politika olacağını savunarak, her üç nükleer santralin de en az 2024 yılına kadar faaliyette kalmasında ısrar etmişti. Toplam 6 bakan santrallerin açık kalmasına karşı tavır almıştı. Scholz hükümetteki tartışmalara son noktayı koyarken, tarihi boyunca nükleer enerji karşıtlığını en önemli hedef olarak tanımlayan Yeşiller'i de bu konuda derin tartışmalardan kurtardı.

40 yılda radikal soldan pragmatik gerçekçiliğe yolculuk

1970'li yılların radikal solcu ve nükleer karşıtı hareketinden doğan Yeşiller, 2021'deki son genel seçimlere tüm nükleer santralleri derhal kapatma sözüyle girmişti. Ama hükümete geldikten sonra, bu konuda daha esnek olabileceklerinin ilk işaretlerini verdiler. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile başlayan savaş sürecinde ise partinin popüler liderlerinden Ekonomi Bakanı Robert Habeck gerektiğinde nükleer santrallerin yeniden canlandırılmasının gündeme gelebileceğini söyleyerek, Alman medyasında “U dönüşü” olarak tanımlanan siyasetin yeni bir kapısını açtı. Başbakan Scholz'un aldığı, üç santrali açık tutma kararına Yeşiller'den pek önemli bir tepkinin gelmemesi de bu bağlamda çok dikkat çeken bir gelişme oldu.

Esasında uzun zamanlar ortalama seçmenin “hippi partisi” olarak gördüğü Yeşiller'in, popüler kavramla fabrika ayarlarından ve kuruluş hedeflerinden vazgeçmesi sadece enerji konusu ile sınırlı değil. 1980 yılında kurulan Yeşiller, 1983 yılındaki genel seçimlerde yüzde

5 barajını aşarak ilk kez Federal Meclis'e girdiklerinde çevre korunması savunucuları, nükleer santral karşıtları, barış hareketi yanlıları ve yeni sosyal hareketlerin partisiydi. Partide 1970'li yılların Markist, Maoist, hatta Kızıl Ordu Fraksiyonu RAF gibi militan gruplarında siyasi biyografileri olanların ağırlığı hissediliyordu. Bu yıllarda Almanya'nın NATO üyeliğine, silahlanmaya ve silah ihraç edilmesine, Alman topraklarında ABD'ye ait nükleer silahların depolanmasına ve nükleer santrallerde enerji üretimine de karşı olan Yeşiller, siyasi söylemlerinden taviz vermek yerine, SPD gibi Almanya'nın diğer köklü partileri ile iş birliği yapmak istemedi.

Ama zamanla Yeşiller de değişti. 1998 yılında SPD'li Gerhard Schröder, Yeşiller'i ortak olarak iktidara taşıdı. Sosyal Demokrat Parti (SPD) ile Yeşiller'den oluşan "kırmızı-yeşil koalisyon" iktidarla tanışan ve iktidara ortak olmanın, sorumluluk üstlenmek anlamına da geldiğini öğrenmek zorunda kalan Yeşiller'in değişim sürecini başlattı. Dönemin Yeşiller'li Federal Dışişleri Bakanı Joscha Fischer, Yugoslavya'nın Saraybosna'da katliamlarının ve bölgede yaşanan kanlı iç savaşın gölgesinde, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez Alman askerlerin NATO birlikleri bünyesinde Kosova'da ve Afganistan'da görev almasının yolunu açtı. 1987'deki seçim programında "Almanya derhal NATO'dan çıkmalı" diyen Yeşiller, bu kararlar anti-militarist ve NATO karşıtı çizgisinden koptu, gitti. Gerçi bu olay ve bundan sonraki yıllarda benzer "dönemler" parti içinde ikiliklere ve sert tartışmalara yol açtı, ama ortadaki seçmeni kazanmak gerektiğini söyleyen "gerçekçi kanatla" tüm tavizleri ihanet olarak gören "tutucu sol kanat" arasındaki sürtüşmelerin sonunda hep Joscha Fischer ve bir dönem Yeşiller'in eş başkanlığı yapan şu andaki Tarım Bakanı Cem Özdemir gibi düşünenler, başka bir deyişle partiyi sol köşeden çıkarmayı hedefleyenler galip çıktı. 1970'li yılların siyasi ideal ve hayallerini taşıyanların sayısı giderek azalırken, iktidarda yer alarak belirleyici rol üstlenmenin daha verimli olduğunu söyleyenler çoğunluğu oluşturmaya başladı. Partinin tanınmış solcu isimleri Jutta Dithfurt, Rainer Trampert ve Thomas Ebermann gibi isimler gidişata küserek, Yeşiller'den ayrıldı.

Dış ilişkileri ve başka ülkelere olan yaklaşımlarını "insan hakları," "demokrasi" ve "otoriter rejimler" söylemini kullanarak belirleyen ve Sosyal Demokrat Parti (SPD) ve Hristiyan Demokrat Birlik (CDU/CSU) partilerinden daha radikal bir çizgi savunan Yeşiller, iktidara geldiklerinde bu konularda da "U dönüşü" stratejisine açık olduklarını kanıtladılar. Nitekim son olarak Enerji Bakanı

Robert Habeck, kısa bir süre öncesine kadar muhalefetteyken insan hakları konusunda yerden yere vurduğu Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne geçtiğimiz ilkbahar aylarında ziyaretler düzenleyerek, şeyhlerden doğal gaz ve petrol istedi.

Yeşiller'in seçmeni artık "protesto yerine kariyer" diyor

Ama değişen sadece Yeşiller'in siyasi profili olmadı. Yeşiller'in üzerine bulunduğu köprünün altından çok sular akarken, onlarla birlikte seçmenleri de değişti, belki de seçmenlerinin değişmesi Yeşiller'in "U dönüşü" yapabilmelerini hızlandırdı ve kolaylaştırdı. Yeşiller 1980'li ve 1990'lı yıllarda uzun süre, üniversitede okuyan ya da yeni mezun, düşük gelire sahip, sisteme tepki duyanların protesto partisiydi. Aralarında doktor ve avukat gibilerinin ağır bastığı bu kitleler iş sahibi olup, kariyer merdivenlerinde yükselerek ve iyi para kazanarak orta sınıfa geçtiler; sisteme adapte olurken, partileri de doğal olarak sistem ve gene başka popüler bir tanımlamayla ana akım partisi oldu.

Yeşiller'in baştan bu yana ödün vermedikleri iki konu ise, göçmen kökenlilerle, diğer azınlıklara sahip çıkmaları oldu. Yer aldıkları eyalet ve federal hükümetlerde, her biri kendi alanlarında uzman göç kökenli politikacılara sıralarında yer veren Yeşiller, Cem Özdemir örneğinde olduğu gibi bunlardan birçoğunun bakan ve müsteşar olarak görev almasında önemli bir rol üstlendi. Böylece, Almanya'nın bir göç ülkesi olduğu gerçeğinin görünür hale gelmesinde kuşkusuz ve tartışmasız büyük payı oldu. Yeşiller aynı şekilde LGBT ve engelliler söz konusu olduğunda, fabrika ayarlarından vazgeçmedi, azınlıkların istek ve haklarını koruma ve dile getirme konusunda tavizsiz bir çizgi izledi.

Yeşiller, 40 yılı aşan serüveninde artık Alman siyasetinin önemli ve vazgeçilmez bir aktörü. 2021'deki seçiminde yüzde 14,8 oranında oy olarak üçüncü olan partinin bugün seçim yapılırsa, yüzde 20 ve üzerinde oy alabileceği, hatta partinin popüler ismi Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock'un başbakanlık koltuğuna oturabileceği tahmin ediliyor. Partilerin de politikacıların da inandırıcılıklarını ve kendilerine duyulan güveni korumaları için verdikleri sözlerde durmalarının önemi bilinen bir gerçek. Ancak Yeşiller'in tarihi, kimsenin beklemediği ve öngörmediği gelişmelerin ve sosyolojik değişimlerin, siyasi "U dönüşlerini" zorunlu kılabileceğini ve bundan uzun vadeli olarak iktidar yolunu açan başarılı bir strateji olabileceğini de kanıtlıyor.